

แนวทางการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย*

วสันต์ พินิจมนตรี^{1*} วลลภา อาริรัตน์²

¹นักศึกษาลัทธิสุตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

²อาจารย์ประจำคณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

*Corresponding author e-mail: Wasan.pi@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ใช้รูปแบบการวิจัยวิธีวิจัยแบบผสมผสานแบบแผนเชิงอธิบาย ระยะที่ 1 การศึกษาเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย จำนวน 290 คน ใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็น การวิจัยระยะที่ 2 การศึกษาเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ ซึ่งกลุ่มเป้าหมายได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความปลอดภัยและรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล และการรู้สิทธิในโลกดิจิทัล 2. สภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการรู้ดิจิทัล 3. ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ในภาพรวมพบว่า ค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.086 ถึง 0.117 ลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ ด้านการรู้ดิจิทัล ($PNI_{Modified} = 0.117$) 4. แนวทางการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา (1) ด้านการรู้ดิจิทัล ผู้บริหารพัฒนาตนเองและครู ให้มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล กำหนดวิสัยทัศน์มุ่งการนำเทคโนโลยีดิจิทัล (2) ด้านการสื่อสารดิจิทัล พัฒนาความรู้และทักษะใหม่ ๆ ในการใช้เทคโนโลยีสื่อสารให้มีคุณภาพ และสร้างเครือข่ายกับผู้ปกครองและชุมชน พัฒนาแพลตฟอร์มการสื่อสารและโครงสร้างอินเทอร์เน็ตให้เกิดความเสถียรภาพ มั่นคง และปลอดภัย (3) ด้านอัตลักษณ์ในโลกดิจิทัล เลือกใช้แพลตฟอร์มเพื่อแสดงออกอัตลักษณ์ทางดิจิทัลของสถานศึกษา ครู และนักเรียนให้เหมาะสม จัดทำนโยบายและมาตรการเก็บข้อมูลสารสนเทศเพื่อความปลอดภัย เป็นปัจจุบัน และเป็นระบบ (4) ด้านการรู้สิทธิบนโลกดิจิทัล และ ความปลอดภัยและรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล ผู้บริหารจัดทำคู่มือเสริมความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยและจริยธรรมในการใช้สื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ปลุกฝังเจตคติที่ดีในการใช้สิทธิในโลกดิจิทัล พัฒนาระบบฐานข้อมูล ระบบดิจิทัล ในการบริหารสถานศึกษาให้ใช้งานสะดวก และมีความปลอดภัย

คำสำคัญ: ความฉลาดทางดิจิทัล; ผู้บริหารสถานศึกษา; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย

* Received: 25 April 2024, Revised: 20 May 2024, Accepted: 23 May 2024

Guidelines For Developing The Digital Intelligence Of Ductionnal Institution Administrators Of School Under The Secondary Educational Sevice Area Office Nong Khai

Wasan Pinitmontree^{1*} Wallapha Ariratana ²

¹Master of Education Program Department of Educational Quality Administration and
Development, Khon Kaen University, Nong Khai Campus

²Lecturer of Faculty of Education, Khon Kaen University, Nong Khai Campus

*Corresponding author e-mail: Wasan.pi@kkumail.com

ABSTRACT

The objectives are 1) To study the current condition and the desired conditions for digital intelligence of educational institution administrators of schools under the secondary educational service area office Nong Khai. 2) To study guidelines for developing digital intelligence for educational institution administrators of schools under the secondary educational service area office Nong Khai. The research design was of the Mixed Methods Research, Explanatory Design. The first phase, quantitative study. The sample group was school administrators and teachers under the secondary educational service area office Nong Khai. A total of 290 people provided information using simple random sampling. The research instrument was a questionnaire, and its reliability was 0.966. Data was analyzed by the SPSS program. The statistics used in the data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and Modified Priority Need Index. The second phase, qualitative study. The research instrument was a semi - structured interview. The target audience was experts from a specific selection. Data was analyzed by using content analysis and presented by descriptive approach. The results were as follows: 1. The overall of the current conditions of digital intelligence was at the high level. It was found that the highest average score was privacy management and cyberbullying management. 2. The overall of desirable conditions of digital intelligence was at the highest level. It was found that the highest average score was digital literacy. 3. The analysis of the essential needs index of digital intelligence found that the $PNI_{Modified}$ value was between 0.086 to 0.117. The highest order of needs was digital literacy ($PNI_{Modified} = 0.117$) 4. Guidelines for Digital Intelligence were found as follows: (1) Digital literacy; Self-development administrators and teachers to have knowledge and ability to use digital technology. Set a vision aimed at using digital technology in administration, teaching, and learning. Create a good attitude in using technology. (2) Digital communications ; Develop knowledge and new skills in communication technology to have quality and develop networks with parents and the community. Develop communication platforms and internet infrastructure to be stable, secure, and safe. (3) Digital Identity; Choose a platform to appropriately express the digital identity of educational institutions, teachers, and students. Create policies and measures to store information for safety, up-to-date and systematically. (4) Privacy management and Cyberbullying management; Executives created a manual to enhance knowledge about safety and ethics in the use of information technology media. Cultivate good attitudes in exercising your rights in the digital world. Develop a digital database system for educational institution administration to be convenient and safe to use.

Keywords: digital intelligence; Educational institution administrators; Nong Khai
Secondary Educational Service Area

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน และในอนาคตมีอัตราการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เมื่อเปรียบเทียบกับ การเปลี่ยนแปลงในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งสร้างผลกระทบต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นอย่างมาก ดังนั้นในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นที่ต้องเปลี่ยนทัศนคติ แนวคิด และวิสัยทัศน์ในการบริหารให้ทันต่อสถานการณ์ และรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้สถานศึกษามีความทันสมัยสามารถบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ยุคดิจิทัล เป็นยุคที่เทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้า รวดเร็วในการสื่อสาร ส่งผ่านข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ได้ฉับพลัน ทุกที่และทุกเวลา คุณลักษณะสำคัญของยุคดิจิทัลข้างต้นนี้ จึงมีผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของระบบสารสนเทศ (อนันต์ วรดิพิงศ์, 2561) ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคนี้ยุคดิจิทัลจึงจำเป็นต้องเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร และผลกระทบต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นต่อการบริหารจัดการศึกษา ความฉลาดในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารอย่างรอบคอบจะเกิดประโยชน์สูงสุด ทำให้ผู้บริหารได้เรียนรู้ เข้าใจ และยอมรับการเปลี่ยนแปลง ส่งผลต่อการสร้างความเข้าใจของครูและบุคลากร สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในงาน และการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา มีความเป็นอัจฉริยภาพดิจิทัลหรือความฉลาดทางดิจิทัล จึงส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และความปลอดภัย ทำให้มีการรู้เท่าทันสื่อ การรู้สิทธิในโลกดิจิทัล และการเข้าถึงคมในโลกออนไลน์เพื่อสามารถนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ส่งเสริมสมรรถนะครูและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องได้ตลอดชีวิต ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการสถานศึกษา และสามารถบริหารจัดการสถานศึกษา โดยนำแนวคิดใหม่และเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความเข้มแข็งของระบบในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด (ปุนณิฐฐา มาเชค, 2562; สุภาภรณ์ เพ็งพุ่ม และคณะ, 2565)

ความฉลาดทางดิจิทัล เป็นทักษะที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งหมายถึงกลุ่มทักษะความสามารถทางสังคมอารมณ์ และการรับรู้ ที่สามารถทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาและสามารถเผชิญและปรับตัวให้เข้ากับชีวิตดิจิทัลในการปฏิบัติงานและสื่อสารในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความฉลาดทางดิจิทัลครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และค่านิยมต่อการใช้ชีวิตในฐานะพลเมืองดิจิทัลที่ประกอบด้วย การมีตัวตน ความปลอดภัยและความมั่นคงในโลกดิจิทัล การใช้ประโยชน์และสิทธิทางดิจิทัล การสื่อสารและรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล และเข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่กำลังจะเกิดขึ้น (Yuhyun Park, 2017) โดยส่งผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษาเป็นอย่างมาก และผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จำเป็นต้องเปลี่ยนทัศนคติและแนวคิดการบริหารของตนเอง ให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้สถานศึกษามีความทันสมัยสามารถบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพในทุก ๆ ด้าน (อนันต์ วรดิพิงศ์, 2561) นอกจากนี้ความฉลาดทางดิจิทัลตามแผนการศึกษาแห่งชาติปี พ.ศ. 2560 – 2575 ถูกระบุว่าเป็นทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นจะต้องพัฒนาให้กับผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21

ประกอบด้วยทักษะความฉลาดทางดิจิทัล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) การบริหารการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาในยุคปัจจุบัน ได้มีกำหนดยุทธศาสตร์ที่จะมุ่งสู่การเป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูง โดยได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในส่วนต่าง ๆ เช่น โครงสร้าง กระบวนการ เทคโนโลยี บุคลากร วัฒนธรรม และค่านิยมให้มีความเหมาะสมสอดคล้องเชื่อมโยงไปในทิศทางเดียวกันทั้งองค์กร ซึ่งความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถขององค์กรทั้งระดับผู้เรียน ระดับครู และระดับโรงเรียนสู่องค์กรสมรรถนะสูง (นุชจรี ลอยหา และคณะ, 2563; เจริญ ภูวิจิตร, 2564)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย มีวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการองค์กรให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ และคุณธรรมนำสู่สังคมโลกอนาคตที่ยั่งยืน พัฒนาศักยภาพและคุณภาพผู้เรียนให้มีความสมรรถนะตามหลักสูตรและคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 พัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นมืออาชีพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาทุกระดับ และจัดการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) เพื่อพัฒนามุ่งสู่ Thailand 4.0 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย, 2566) ดังนั้น การยกระดับสถานศึกษาในสังกัด สู่โรงเรียนสมรรถนะสูง ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ให้เข้ามามีบทบาทในการบริหารงานมากยิ่งขึ้น ผู้บริหารต้องมีความฉลาดทางดิจิทัล เพราะวิถีชีวิตของเด็กรุ่นใหม่เติบโตมาพร้อมอุปกรณ์ไอที สื่อออนไลน์ ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น ทั้งการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การติดต่อสื่อสารอย่างอิสระ อยู่กับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และสื่อออนไลน์ตลอดเวลา และที่สำคัญ คือ รูปแบบการเรียนรู้ที่เปลี่ยนไป โดยมีช่องทางการเรียนรู้จากสื่อออนไลน์หลากหลายทางมากขึ้น ซึ่งการเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องเรียนรู้จากในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว แต่สามารถเรียนรู้ได้จากสิ่งรอบ ๆ ตัว สืบค้นข้อมูลได้ทุกที่ทุกเวลา จึงทำให้เกิดทักษะชีวิตใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย เช่น การสืบค้นข้อมูลในการแก้ปัญหา การออกแบบนวัตกรรม การจัดการข้อมูลสารสนเทศทางดิจิทัลของโรงเรียนเพื่อความสะดวกในการใช้งานและความปลอดภัย เป็นต้น (ลัดสะหมี พอนไซ, 2565) สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลเป็นความท้าทายอย่างมากสำหรับผู้บริหารการศึกษา ทำให้การดำเนินงานการศึกษาต้องเปลี่ยนแปลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ท่ามกลางความเป็นพลวัตของโลก การบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัล คือ การสร้างวัฒนธรรมของสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้และการทำงานเป็นเครือข่าย รวมทั้งการเข้าถึงเทคโนโลยีของครูและบุคลากรทางการศึกษา ความฉลาดทางดิจิทัล (DQ) ของผู้บริหารจะทำให้สถานศึกษาและบุคลากรทุกคนสามารถเผชิญกับความท้าทายและสามารถปรับตัวให้เข้ากับชีวิตดิจิทัลได้ ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องส่งเสริมความฉลาดทางดิจิทัลทั้งต่อตนเอง และทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง อาทิ ครู บุคลากร และนักเรียนให้ครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ และค่านิยมในการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรม (ทินกร เผ่ากันทะ และกัลยารัตน์ เมธีวีรวงศ์, 2565; สุภาภรณ์ เพ็งพุ่ม และคณะ, 2565) ผู้บริหารสถานศึกษาควรทำความเข้าใจ และพัฒนาตนเองให้พร้อมต่อเทคโนโลยีสารสนเทศในระบบดิจิทัล นำมาใช้ประโยชน์ในการขับเคลื่อนองค์กรทางการศึกษาและพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อตอบสนองต่อการจัดการศึกษาในอนาคตและสังคมโดยรวม

งานวิจัยนี้ ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานในปัจจุบันด้านความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้ได้สารสนเทศนำมาสร้างแนวทางซึ่งเป็นวิธีการ/ กิจกรรมสำหรับผู้บริหารในการพัฒนาตนเองด้านความฉลาดทางดิจิทัล ผ่านกระบวนการทำงานร่วมกับครูและบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารการศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย องค์ความรู้ที่ได้นี้สามารถนำไปใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาสู่สถานศึกษาคุณภาพในยุคดิจิทัลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัล สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) แบบแผนเชิงอธิบาย (Explanatory Design) แบ่งขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร/ กลุ่มเป้าหมาย

1.1 การวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ปีการศึกษา 2566 ประกอบด้วยผู้บริหาร จำนวน 72 คน และครู จำนวน 1,124 คน รวมทั้งหมด 1,196 คน (ข้อมูลในระบบ EMIS สพม. หนองคาย ณ ปี 2566) กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย จำนวน 290 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดโรงเรียน จากนั้นเทียบสัดส่วนเพื่อให้ได้มาซึ่งขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

1.2 การวิจัยระยะที่ 2 การศึกษาเชิงคุณภาพ มี 2 ขั้นตอน คือ 1) การตรวจสอบและยืนยันแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi- Structured Interview) กลุ่มเป้าหมายเลือกแบบเจาะจง เป็นผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ใช้เกณฑ์ในการพิจารณา คือ ตำแหน่งผู้บริหารระดับสูง จำนวน 1 คน และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญการบริหาร และประสบการณ์ด้านการบริหารไม่ต่ำกว่า 5 ปี และ 2) การประเมินแนวทาง ฯ ด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ใช้เกณฑ์ในการพิจารณา คือ ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน และครูผู้สอน จำนวน 1 คน วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญการบริหาร และประสบการณ์ในตำแหน่งไม่ต่ำกว่า 5 ปี

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

องค์ประกอบของการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ได้องค์ประกอบความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) การรู้ดิจิทัล 2) ความปลอดภัยและรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล 3) การรู้สิทธิในโลกดิจิทัล 4) อัตลักษณ์บนโลกดิจิทัล และ 5) การสื่อสารดิจิทัล

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ มี 3 ชั้น คือ 1) แบบสอบถาม 2) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และ 3) แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของแนวทาง ฯ ซึ่งมีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

3.1 แบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย เพื่อประเมินหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ใช้เกณฑ์ในการพิจารณา คือ ตำแหน่งผู้บริหารระดับนโยบาย ผู้บริหารสถานศึกษา และนักวิชาการ ให้อยู่ในระหว่าง 0.66 - 1.00 ผ่านเกณฑ์ในการนำแบบสอบถามไปใช้ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์และเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด แล้วนำเครื่องมือไปตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงและแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารและครูในโรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบึงกาฬ จำนวน 30 คน และนำมาคำนวณหาความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ต้องมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามไม่น้อยกว่า 0.70

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) ใช้ตรวจสอบและยืนยันร่างแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยร่างแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัล จากองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การรู้ดิจิทัล 2) ความปลอดภัยและรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล 3) การรู้สิทธิในโลกดิจิทัล 4) อัตลักษณ์บนโลกดิจิทัล และ 5) การสื่อสารดิจิทัล ซึ่งมีทั้งลักษณะเป็นคำถามปลายปิด (Close End Question) ให้เลือกว่าเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม และมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open End Question) ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3.3 แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัล เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบ มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

4.1 เก็บข้อมูลแบบสอบถาม เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา มีขั้นตอนดังนี้

1) นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้อำนวยการโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ในรูปแบบลิงก์ หรือ QR Code แบบสอบถามออนไลน์โดยใช้ Google Forms ทาง e-mail และ แอปพลิเคชันไลน์ (Line application)

2) เก็บรวบรวมข้อมูลและติดตามทางโทรศัพท์สำหรับโรงเรียนที่ยังไม่ได้ตอบแบบสอบถาม โดยได้รับการตอบกลับ 290 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 และตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามในการวิจัย แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4.2 เก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อใช้ตรวจสอบและยืนยันร่างแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา มีขั้นตอนดังนี้

1) นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

2) ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์ และขออนุญาต บันทึกเสียง และบันทึกภาพ ก่อนการสัมภาษณ์ ว่าใช้สำหรับการศึกษาเท่านั้น พร้อมทั้งสรุปและทวนคำถาม-คำตอบ ก่อนสิ้นสุดการสัมภาษณ์ และสรุปผลการสัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ

4.3 แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา มีขั้นตอนดังนี้

1) นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์

2) เก็บข้อมูล โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ รวบรวมข้อมูลที่ได้จัดระบบ หมวดหมู่ เตรียมข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์ผลต่อไป

5 การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 นำข้อมูลจากแบบสอบถาม มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ด้วยสถิติ ร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) มีรายละเอียดดังนี้ 1) ข้อมูลสภาพภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) หาร้อยละ (Percentage) 2) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา วิเคราะห์โดยแจกแจงความถี่หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.2 นำข้อมูลแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพมาสนับสนุนแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

5.3 นำข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา มาวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย สรุปผลวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย จากผู้บริหารและครูที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 290 คน โดยจำแนกตามองค์ประกอบตามกรอบแนวคิดการวิจัย 5 ด้าน คือ 1) การรู้ดิจิทัล 2) ความปลอดภัยและรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล 3) การรู้สิทธิในโลกดิจิทัล 4) อัตลักษณ์บนโลกดิจิทัล และ 5) การสื่อสารดิจิทัล โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) ดังแสดงผลในตารางที่ 1 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย

ความฉลาดทางดิจิทัล	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{Modified}$	ลำดับความต้องการจำเป็น
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
1. การรู้ดิจิทัล	4.10	0.60	มาก	4.58	0.29	มากที่สุด	0.117	1
2. ความปลอดภัยและรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล	4.18	0.61	มาก	4.54	0.28	มากที่สุด	0.086	5
3. การรู้สิทธิในโลกดิจิทัล	4.18	0.61	มาก	4.57	0.37	มากที่สุด	0.093	4
4. อัตลักษณ์บนโลกดิจิทัล	4.13	0.61	มาก	4.53	0.31	มากที่สุด	0.097	3
5. การสื่อสารดิจิทัล	4.12	0.62	มาก	4.56	0.29	มากที่สุด	0.107	2
รวม	4.14	0.61	มาก	4.56	0.30	มากที่สุด	-	-

ผลการศึกษา พบว่า สภาพปัจจุบันของความฉลาดของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การรู้สิทธิในโลกดิจิทัล ความปลอดภัยและรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการรู้ดิจิทัล

สภาพที่พึงประสงค์ของความฉลาดของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด พบว่าด้านการรู้ดิจิทัล ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านอัตลักษณ์บนโลกดิจิทัล

พบว่า ในภาพรวมมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) อยู่ระหว่าง 0.086 ถึง 0.117 ลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ ด้านการรู้ดิจิทัล ($PNI_{Modified} = 0.117$) และลำดับความต้องการจำเป็นต่ำสุดคือ ด้านความปลอดภัยและรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล ($PNI_{Modified} = 0.086$)

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย

ผลการศึกษาแนวทางฯ สามารถสรุปได้ 2 ประเด็น รายละเอียดดังนี้

2.1 แนวทางการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย พบว่าผู้บริหารควรดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้

ด้านการรู้ดิจิทัล ผู้บริหารควรดำเนินการดังนี้

1) พัฒนตนเองให้มีความรู้ ความเข้าใจ รู้จักข้อดี ข้อเสีย รวมถึงข้อจำกัดของเทคโนโลยีที่เลือกใช้ในการบริหาร และมีทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นอย่างดี

2) กำหนดวิสัยทัศน์มุ่งการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการศึกษาโดยส่งเสริม และพัฒนาการใช้สื่อเทคโนโลยีเทคโนโลยีสารสนเทศ ในการบริหารจัดการและการเรียนรู้ในห้องเรียน

3) ฉลาดในการเลือกใช้ระบบเทคโนโลยี ที่ตอบโจทย์ต่อการบริหารงาน การจัดการเรียนการสอน มีการกำกับ ติดตาม และประเมินผล เพื่อนำมาพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุด

4) plugged จิตสำนึก และเจตคติที่ดีในการเลือกใช้ช่องทางในการสื่อสารให้เหมาะสมต่อการจัดการเรียนการสอน และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างครู นักเรียน และชุมชน

ด้านการสื่อสารดิจิทัล ผู้บริหารควรดำเนินการดังนี้

1) พัฒนาความรู้และทักษะใหม่ ๆ เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งเพื่อการสื่อสาร และการบริหารจัดการคุณภาพในการปฏิบัติงาน

2) ส่งเสริม และพัฒนางานด้านเทคโนโลยีการสื่อสารดิจิทัลให้มีคุณภาพ เพิ่มบทบาทในการจัดการเรียนการสอน และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างครู นักเรียน และชุมชน

3) สร้างเจตคติที่ดี ในการเลือกใช้ช่องทางในการสื่อสารให้เหมาะสมกับบทบาท และสถานภาพ และสามารถเลือกใช้ช่องทางสื่อสารให้เหมาะสมตามบริบทสถานศึกษา

4) การพัฒนาแพลตฟอร์ม (Platform) การสื่อสารและโครงสร้างอินเทอร์เน็ตพื้นฐาน เพื่อให้การส่ง การรับ และการเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น ทำให้ครู ผู้ปกครอง-ชุมชนผู้เรียน สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูล และประชาสัมพันธ์ กับชุมชนและหน่วยงานภายนอกได้อย่างเป็นระบบ

ด้านอัตลักษณ์บนโลกดิจิทัล ผู้บริหารควรดำเนินการดังนี้

1) สนับสนุนให้ครูนำความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ที่ดีบนโลกดิจิทัล ขยายผลสู่ชั้นเรียน เพื่อให้ นักเรียนได้แสดงออกอัตลักษณ์ที่ดี บนโลกดิจิทัล เช่น google site เว็บไซต์โรงเรียน เพจประชาสัมพันธ์ โรงเรียน ไลน์โรงเรียน เป็นต้น

2) กำหนดนโยบายและจัดทำมาตรการการร่วมกับครูและบุคลากรในการสร้างและจัดเก็บ ข้อมูลต่างๆ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อความปลอดภัย ทันสมัยเป็นปัจจุบันและเป็นระบบ

3) ส่งเสริมวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลร่วมกันในสถานศึกษา ทุกระดับเพื่อการสร้างนวัตกรรมและแก้ปัญหาในสถานศึกษา รวมทั้งการประเมินเพื่อสะท้อนผลและจัดทำ รายงานผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

ด้านการรู้สิทธิบนโลกดิจิทัล ความปลอดภัยและรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล ผู้บริหารควร ดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้

1) จัดทำคู่มือเสริมความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยในการใช้สื่อทางเทคโนโลยี สารสนเทศ และงานอุปกรณ์แก่ครู บุคลากร และนักเรียนเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองสิทธิ โทษและวินัย ในการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาในระบบดิจิทัลออนไลน์

2) ปลุกฝังเจตคติที่ดีในการใช้สิทธิในโลกดิจิทัลให้ครู และนักเรียน บนพื้นฐานของพลเมือง ดิจิทัลที่ดี

3) พัฒนาระบบฐานข้อมูล ระบบดิจิทัล ในการบริหารสถานศึกษา ให้ใช้งานสะดวก รวดเร็ว และมีความปลอดภัย และป้องกันการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาดิจิทัลของสถานศึกษา

2.2 ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย

ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษา ในภาพรวมพบว่า ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้ในระดับมาก และความเป็น ประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งพิจารณารายด้านในประเด็นความเหมาะสม พบว่า ด้านการรู้ดิจิทัล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่มีความเหมาะสมน้อยที่สุดคือ ด้านอัตลักษณ์บนโลกดิจิทัล ในประเด็นความเป็นไปได้ พบว่าด้านการสื่อสารดิจิทัล ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านที่มี ความเป็นไปได้น้อยที่สุดคือ ด้านอัตลักษณ์บนโลกดิจิทัล ในประเด็นความเป็นประโยชน์พบว่า ด้านการรู้ ดิจิทัล อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านที่มีความเป็นประโยชน์น้อยที่สุดคือ ด้านอัตลักษณ์บนโลกดิจิทัล

อภิปรายผล

1. การอภิปรายผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้าน พบว่า การรู้สิทธิในโลกดิจิทัล และ ความปลอดภัยและรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เป็นเช่นนี้เพราะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย (2566) เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน กำกับ ติดตามการบริหารข้อมูลสารสนเทศ ระบบข้อมูลออนไลน์ เพจประชาสัมพันธ์ของสถานศึกษา ได้กำหนดให้ทุกภาคส่วนนำเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาท และบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดหนองคายให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัจฉรา นิยามภา และ วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรารมณ์ (2565) ที่พบว่าสภาพปัจจุบัน การพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านอัตลักษณ์บนโลกดิจิทัล ความมั่นคงปลอดภัยทางดิจิทัล และความปลอดภัยทางดิจิทัลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมากที่สุด และตรงกับบทสัมภาษณ์ว่า “...ผู้บริหารควรพัฒนาความรู้ของตนเองด้านกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และบทลงโทษด้านสิทธิในโลกดิจิทัล และประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ความเข้าใจเพื่อการพัฒนาและปกป้องข้อมูลทางดิจิทัล ผลงาน สารสนเทศ ทั้งของตนเองของครู ของนักเรียน และของสถานศึกษาเองด้วย...” (สัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียน วันที่ 4 เมษายน 2566)

สภาพที่พึงประสงค์ความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านพบว่า ด้านการรู้ดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เป็นเช่นนี้เพราะว่า แผนการศึกษาแห่งชาติปี พ.ศ. 2560 – 2575 ระบุว่าความฉลาดทางดิจิทัล เป็นทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นจะต้องพัฒนาให้กับผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยทักษะการรู้ดิจิทัล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ที่ตั้งเป้าหมายการพัฒนากระบวนการจัดการการศึกษาทุกระดับ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาท เพื่อมุ่งสู่ Thailand 4.0 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย, 2566) และด้านอัตลักษณ์บนโลกดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด เป็นเช่นนี้เพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวทางดิจิทัลอย่างรอบคอบ สร้างตัวตน และบทบาท ความเป็นตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัล คือ การสร้างวัฒนธรรมของสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง การจัดการความรู้ และการทำงานเป็นเครือข่าย รวมทั้งการเข้าถึงเทคโนโลยีของครูและบุคลากรทางการศึกษา การสร้างอัตลักษณ์บนโลกดิจิทัลของผู้บริหารจะทำให้สถานศึกษาและบุคลากรทุกคนสามารถปรับตัวให้เข้ากับชีวิตดิจิทัลได้ ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องส่งเสริม ครูและนักเรียนให้ครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ และค่านิยมในการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรม (ทินกร เผ่ากันทะ และกัลยารัตน์ เมธีวีรวงศ์, 2565; สุภาภรณ์ เพ็งพุ่ม และคณะ, 2565) ผู้บริหารสถานศึกษา เข้าใจ และพัฒนาตนเองให้พร้อมต่อเทคโนโลยีสารสนเทศในระบบดิจิทัล นำมาใช้ประโยชน์ใน

การขับเคลื่อนองค์กรทางการศึกษาและพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อตอบสนองต่อการจัดการศึกษา
ในอนาคต

ผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย พบว่า ด้านการรู้ดิจิทัล มีลำดับความต้องการจำเป็นใน
การพัฒนาสูงสุด เป็นเช่นนี้เพราะ การปฏิรูปประเทศในด้านการบริหารราชการแผ่นดิน โดยการนำเอา
เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาท และนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารประเทศชาติ พร้อมทั้งนำมาปรับใช้ในการ
จัดการด้านบริการสาธารณะมีการบูรณาการในด้านฐานข้อมูลของหน่วยงานในภาครัฐ พัฒนา ปรับปรุง
และแก้ไข โครงสร้างระบบบริหารงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่ก้าวกระโดด และเกิด
การพัฒนาการทางสังคมที่แปรเปลี่ยนไป (พิรุณวรรณ กิตติคุณ, 2560; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
แห่งชาติ, 2560; แผนการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดิน, 2564) ผู้บริหารสถานศึกษาใน
ยุคในยุคดิจิทัลจึงจำเป็นต้องเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร และผลกระทบที่อาจเกิดต่อ
การบริหารการศึกษา ความฉลาดในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารอย่างรอบคอบจะเกิด
ประโยชน์สูงสุดและทำให้ผู้บริหารได้เรียนรู้เข้าใจ และยอมรับการเปลี่ยนแปลงและส่งผลต่อการสร้างความ
เข้าใจของครูและบุคลากรสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในงานและการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมและเกิด
ประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ว่า “...ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่
จะมีความรอบรู้ ความเข้าใจ ถึงบทบาทหน้าที่ ข้อดี ข้อเสีย ข้อจำกัดของเทคโนโลยีดิจิทัลรอบตัว (มีความรู้
ดิจิทัลเป็นเลิศ) มีทักษะในการใช้งาน และสามารถนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการบริหารสถานศึกษาได้
เป็นอย่างดี (มีทักษะดิจิทัลที่ชำนาญ) ส่งเสริม และสร้างความรู้ความเข้าใจในการเลือกใช้เทคโนโลยีที่ดี
และมีคุณภาพ เพื่อการปฏิบัติงาน และการทำงานร่วมกับครูอย่างมีประสิทธิภาพ (มีวิสัยทัศน์ดิจิทัลที่ดี)...”
(อดีตเลขาธิการ สพฐ. สัมภาษณ์ วันที่ 5 เมษายน 2567)

2. แนวทางการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย

2.1 ด้านการรู้ดิจิทัล ผู้บริหารควรดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้ 1) พัฒนาตนเองให้มีความรู้
ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีที่เลือกมาใช้ในการบริหาร และมีทักษะด้านเทคโนโลยีเป็นอย่างดี
2) กำหนดวิสัยทัศน์มุ่งการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการและการเรียนรู้ในห้องเรียน
และ 3) ปลุกฝังจิตสำนึก เจตคติที่ดี ในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร การจัดการเรียนการสอน และสร้าง
เครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างครู นักเรียน และชุมชน

2.2 ด้านการสื่อสารดิจิทัล ผู้บริหารควรดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้ 1) พัฒนาความรู้และทักษะ
ใหม่ๆเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสารและจัดการคุณภาพในการปฏิบัติงาน 2) ส่งเสริม
และพัฒนางานด้านเทคโนโลยีการสื่อสารดิจิทัลให้มีคุณภาพ และสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมกับชุมชน
และผู้ปกครอง และ 3) การพัฒนาแพลตฟอร์ม (Platform) การสื่อสารและโครงสร้างอินเทอร์เน็ตพื้นฐาน
เพื่อให้การส่งการรับ และเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น

2.3 ด้านอัตลักษณ์ในโลกดิจิทัล” ผู้บริหารควรดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้ 1) มีความฉลาดรู้ในการเลือกใช้แพลตฟอร์ม เพื่อแสดงออกอัตลักษณ์ทางดิจิทัลของสถานศึกษา ครู และขยายผลสู่ชั้นเรียน 2) กำหนดนโยบายและจัดทำมาตรการร่วมกับครูและบุคลากรในการสร้างและจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ เพื่อความปลอดภัย เป็นปัจจุบัน และเป็นระบบ 3) ส่งเสริมวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลร่วมกันในสถานศึกษาทุกระดับเพื่อการสร้างนวัตกรรมและแก้ปัญหาในสถานศึกษา รวมทั้งการประเมินเพื่อสะท้อนผลและจัดทำรายงานผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

2.4 ด้านการรู้สิทธิบนโลกดิจิทัล” และ “ความปลอดภัยและรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล” ผู้บริหารควรดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้ 1) จัดทำคู่มือเสริมความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยในการใช้สื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และงานอุปกรณ์แก่ครู บุคลากร และนักเรียนเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองสิทธิ โทษและวินัย ในการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาในระบบดิจิทัลออนไลน์ 2) ปลุกฝังเจตคติที่ดีในการใช้สิทธิในโลกดิจิทัลให้ครู และนักเรียน บนพื้นฐานของพลเมืองดิจิทัลที่ดี และ 3) พัฒนาระบบฐานข้อมูล ระบบดิจิทัล ในการบริหารสถานศึกษา ให้ใช้งานสะดวก รวดเร็ว และมีความปลอดภัย และป้องกันการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาทางดิจิทัลของสถานศึกษา

ผลการประเมิน ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากระบวนการพัฒนาแนวทางฯ ผ่านขั้นตอนโดยมีผู้เชี่ยวชาญ มีการสัมภาษณ์ การปรับปรุงและประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของญาณีนิ เกิดผลเสรีรัฐ (2565) และภัทรา จรรยาธรรม (2564) ที่เสนอแนะตรงกันว่าความเป็นพลเมืองดิจิทัลในประเทศไทยที่สมบูรณ์สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสถานศึกษาควรพัฒนาและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความฉลาดทางดิจิทัลร่วมกับการมีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมสร้างความท้าทายกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในอนาคต ดังนั้นผู้บริหารและครูต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรู้และทักษะใหม่ๆที่เกี่ยวข้อง และผู้นำต้องมุ่งนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการให้เกิดคุณภาพในโรงเรียน ส่งเสริมครูให้มีความรู้ เข้าใจและยอมรับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศดิจิทัลมาใช้ในการเรียนการสอนและพัฒนาวิชาชีพ และผู้บริหารควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลดิจิทัลในสถานศึกษา รวมทั้งกระตุ้นให้ครู และนักเรียนนำไปใช้ในการพัฒนานวัตกรรมในสถานศึกษา และสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ว่า

“...ผู้บริหารมีความฉลาดทางดิจิทัล ด้านการรู้สิทธิในโลกดิจิทัล บนพื้นฐานของพลเมืองดิจิทัลที่ดี และปลุกฝังเจตคติที่ดีด้าน ความปลอดภัยและรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล ให้ครูและนักเรียน พัฒนาระบบฐานข้อมูลระบบดิจิทัล ในการบริหารสถานศึกษา ให้ใช้งานสะดวก รวดเร็ว และมีความปลอดภัย เพื่อป้องกันการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาทางดิจิทัลของสถานศึกษา ...”

(อดีตเลขาธิการ สพฐ. สัมภาษณ์ วันที่ 5 เมษายน 2567)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัย สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ของการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ด้านอัตลักษณ์บนโลกดิจิทัล มีระดับการปฏิบัติต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ควรสร้างความตระหนักในสร้างลักษณะบนโลกดิจิทัล ร่วมกับครู ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน สร้างค่านิยมร่วมที่มุ่งสู่ความฉลาดทางดิจิทัลที่ดี คู่ขนานกับการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพ

1.2 จากผลการวิจัยค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ด้านการรู้ดิจิทัล มีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ควรจัดทำนโยบายมุ่งการนำเทคโนโลยีมาใช้ในโรงเรียน การพัฒนาตนเองและครูให้มีความรู้ และนำอุปกรณ์ใหม่ๆทางเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการและการเรียนการสอนในชั้นเรียน รวมทั้งสร้างการสื่อสารและ การทำงานเป็นเครือข่ายผ่านแพลตฟอร์มเทคโนโลยีที่ทันสมัยบนพื้นฐานจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม

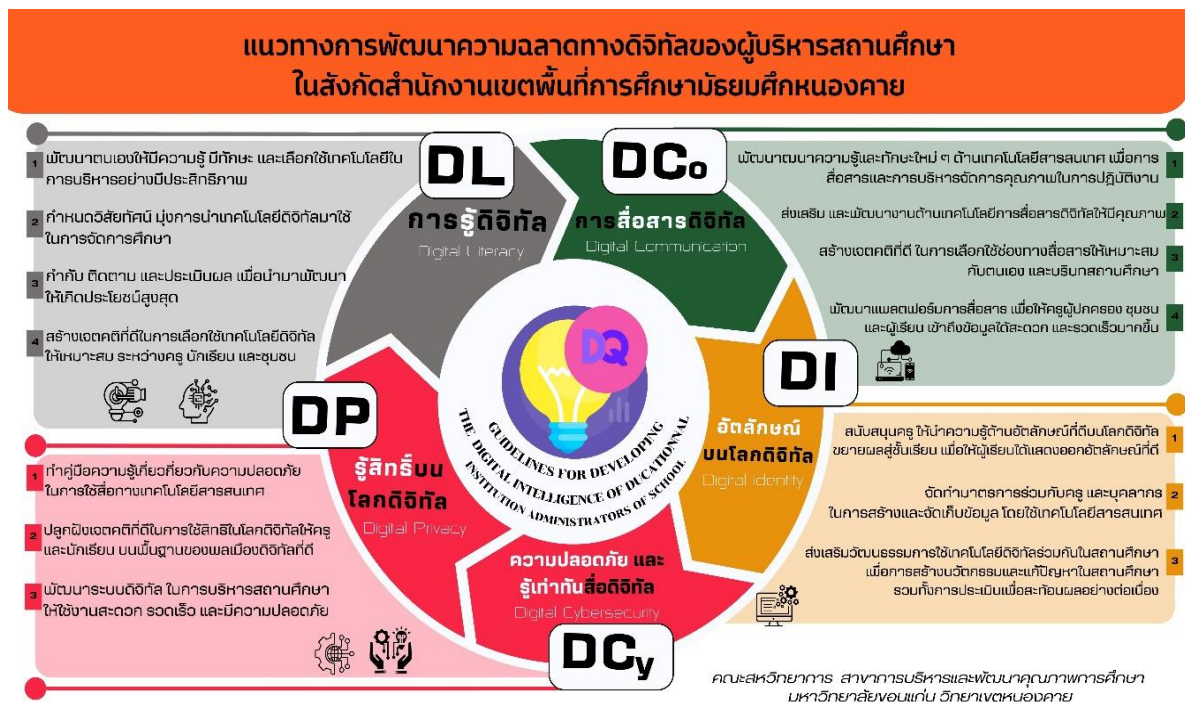
1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ควรนำแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ได้จากการวิจัยนี้ ไปกำหนดเป็นนโยบาย/กลยุทธ์ เพื่อขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ และมีการกำกับติดตามอย่างต่อเนื่องจนเกิดผลสำเร็จเป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ผลการศึกษาครั้งนี้ได้แนวทางการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้น จึงควรนำแนวทางฯ นี้ ลงสู่การปฏิบัติในโรงเรียนด้วยการวิจัยแบบกรณีศึกษา (Case Study Research) เพื่อหาผู้บริหารที่เป็นเลิศ (Best Practice) ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับสถานศึกษาอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษา เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายเพื่อการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

- เจริญ ภูวจิตร. (2560). การจัดการเรียนรู้ทางออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 15 ตุลาคม 2566). จาก <http://www.nidtep.go.th>
- ญาสินี เกิดผลเสรีรัฐ. (2565). การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ สู่พลเมืองดิจิทัล. : กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ กิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ.
- ทินกร เผ่ากันทะ และกัลยารัตน์ เมธีวีรวงศ์. (2565). แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, 4(2), 1-10.
- นุชจรี ลอยหา และคณะ. (2563). แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลบนฐานความคิดหลักเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม, 15(2), 413-416.
- ปณณัฐรา มาเขค. (2562). การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในยุค 4.0 (ศตวรรษที่ 21). วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 32(3), 83-91.
- แผนการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดิน. (2564). แผนการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับปรับปรุง). คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดิน.
- พิรุณวรรณ กิตติคุณ. (2560). การปฏิรูปประเทศตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 20 ตุลาคม 2566). จาก <https://www.parliament.go.th>
- ภัทรา จรรยาธรรม. (2564). การบริหารสถานศึกษาเอกชนในยุคดิจิทัล. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- ลัดสะหมี พอนไซ. (2565). การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสหัสวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สุภาภรณ์ เพ็งพุ่ม และคณะ. (2565). การพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 10(38), 1-9.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย. (2566). แผนปฏิบัติการประจำปี 2566. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- อนันต์ วรดิพงษ์. (2561). การศึกษารูปแบบดิจิทัลเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาสำหรับการศึกษาระดับพื้นฐาน. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 11(2), 1200-1215.
- อัจฉรา นิยามา และ วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรภรณ์. (2565). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, (34), 1-12.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.